

A L M A N A C H
N A R O K
1 9 1 4

VYDALI:

JOSEF ČAPEK,

KAREL ČAPEK, OTOKAR FISCHER,

STANISLAV HANUŠ,

VLASTISLAV HOFMAN, JOSEF KODÍČEK,

STANISLAV K. NEUMANN,

ARNE NOVÁK, VÁCLAV ŠPÁLA,

VÁCLAV ŠTĚPÁN, OTAKAR THEER,

JAN Z WOJKOWICZ

*

NAKLADEM TISKOVÉHO DRUŽSTVA

„PŘEHLED“ V PRAZE

A R N E N O V Á K:

P Ř Í C H O D J I Ž N Í H O J A R A.

S m y š l e n ý r o z h o v o r.

Nádvoří v Corte reale v Mantově za pozdního odpůldne listopadového 1354. Karel IV. setkává se s Petrarcou, jenž čta v knize, přechází nádvořím.

KAREL IV.: Večer hází, básníku, do vaší knihy studené a tmavé své stíny.

PETRARCA: A přece cítím jaro a květy. Slyším bzučení včel a pravidelné kročeje pasoucích se stád. Zlatý čilimník voní tak silně, a ze sladkého spádu veršů doléhá ke mně hudba potoků napojených tajícími ledy jihnoucích Alp.

KAREL IV.: Tedy opět váš nejdražší Vergil, pastýř a věštec, kterého jste si vyvolil za učitele a druha. Nedivím se vám; i já míval jej kdysi rád; ba přiznám se, že právě zde nad vodami Mincia jsem si nejednou vzpomněl na něj, jenž tu chodíval v tušení a vytržení. Ale zda jste si uvědomil, básníku, že váš Vergil stává se vám chvílemi svůdcem a nebezpečím?

PETRARCA: Svůdcem a nebezpečím, Imperatore? Mínil jste snad spíše: povzbuzením a útěchou? Našel jsem v něm nejradostnější jistoty, když jsem již kolísal . . . ach, vy neznáte hrůzy mých cest . . .

KAREL IV.: Vedly, pokud vím, na vrchy, kde vás opojil širý rozhled, a kde křídla nadlidského sebevědomí unášela vaše lidství kamsi až k podnoží trůnu božího, že se nám křesťanům tajil až dech úzkostí před pýchou hříchu.

PETRARCA: Leč vystoupil-li jsem z měst a údolí kamsi k mrakům, zdaž nestalo se to pouze proto, že jsem nemohl déle žít tam dole, kde bylo těsno a úzko až k zalknutí? Byly chvíle, kdy pil jsem z houby napojené octem a žlučí, aniž jsem věděl, zda má oběť spasí kohokoliv.

KAREL IV.: Vaše přirovnání jest rouhavé. Příliš často hřešíte pýchou svého smutku, jako jiní lidé hřeší pýchou své radosti.

PETRARCA: Ano, pýcha smutku, pýcha smutné samoty. Jak by mně chtěl porozumět Imperator, moudrý od dětinství, souhrn mužských dokonalostí? Ó kéž by dovedl, kéž by chtěl porozumět mně někdo ze živých tak, jako porozuměl mně Vergil, ten vlídný mrtvý, ten mlčelivý chodec v říši stínů!

KAREL IV.: Křesfanský císař jest vaším přítelem, pohanský a hrdý poeto!

PETRARCA: Díky za to, Imperatore, ač nejsem ani pohanem ani hrdopýškem. Jsem pouze pravdivým trpícím mužem, jenž hledá bezpečí a rovnováhu.

KAREL IV.: Kde jinde tkvějí jazyky vah všech osudů pevněji v poloze vodorovné než u nohou Božích?

PETRARCA: Peruti vašich modliteb doletí tam, leč myšlenky mé zakotvují pouze v spodních, lidštějších pásech.

KAREL IV.: A tudy vás vede váš pohanský básník ke spasení? Divil bych se, kdybyste dovedl mne o tom přesvědčiti.

PETRARCA: Ó přesvědčiti vás, Imperatore, zmocniti se vaší víry, ovládnouti vaši vůli, abyste zůstal s námi, s lidmi, se svými bratry a rodáky zde, v Itálii, zde na jihu . . .

KAREL IV.: Nezapomínejte, že jsem Severan. Černé smrkové lesy stíní temné hrady, kde má nejopravdovější myšlenka nachází svého Boha. Severní chladné větry roz-

houpávají zvony v zamračeném městě mého domova, aby zpívaly divně sladkou řečí mé matere kající litanie marnotratného syna. A snad teď již padá sychravý, bolestný sníh na smutné vrchy, jež obkličují mou vlast.

PETRARCA: Proč jste, Imperatore, zaklel velikost svého ducha do tak úzké kobky marného a přísného příslušenství? Příslušenství, jež nemůže býti než tíhou a kletbou vám, který náležíte jihu, Itálii či Avignonu, jenž byste mohl býti Augustem nad Tiberem a nad Arnem, nad řekami zpívajícími k vám mluvou důvěrnou?

KAREL IV.: Zdá se mně – rozuměl-li jsem dobře vaši řeči – že myšlenka domova znamenala mně cosi podobného jako vám pohanský váš básník. Leč povězte konečně, jak Vergil mohl vás tak zachrániti a osvoboditi?

PETRARCA: Bojím se, Imperatore, že slova má nebudou vlídnou zábavou pro chmury večera listopadového. Jest chladno, jest temno, a jak zoufale kvílí studna v nádvoří. Za chvíli pobídnou již nás vzdálené hvězdy ke spánku.

KAREL IV.: Mám vám přimlouvati snad tak naléhavě, jako vášnivá a hříšná královna africká přimlouvala Aeneovi u Vergilia? Poslouchám.

PETRARCA: Moje věty však budou zas jen pýchou smutku. Stál jsem osaměle a opuštěně ve světě. Neměl jsem než svůj žal a svou trpkost. Má milenka, kterou zatím má vznešená touha proměnila v plachý sen, zemřela. Mé zátiší se mi zhnusilo. Vlažná a mírná Francie najednou se mi zdála nehostinnou. Všecky vody, k nimž jsem se nakláněl, byly jen zrcadly mé bídy, a neminul den, abych jich neproklínal. Všecky větry, kterým jsem odevzdal svůj smutek, uchvacovaly mé myšlenky do studeného víru zoufalství kdesi u paty mrazivého knížete pekla, a chvílemi

jsem se děsil, že on, velký ničitel, má mou vlastní bolestnou, beznadějně vyřeštěnou tvář. Vystupoval jsem na hory, a tam se vyšklebil na mne pouze můj stín, také proklatec, také cizoložník zoufalosti.

KAREL IV.: Což nejste knězem, nejste křesťanem?

PETRARCA: Imperatore, chvílemi tuším, že naše lidství jest cosi obsáhlejšího než křesťanství, že svátostná milost nedovede nás vyhojiti ze všech duševních ran, že Kristus nevykoupil nás úplně z dědičného hříchu – –

KAREL IV.: Jaké zlořečené kameny přinesl jste si, poeto, z pekla Vergiliova, abyste se hříšně vysiloval, vale je vždy znova do vrchu?

PETRARCA: Ach, nikoliv. Na Vergiliových luzích kvetou byliny osvobození.

KAREL IV. (s lehkou ironií): Snad mohl bych i já je trhati, ovšem nestal-li bych se při tom kacířem.

PETRARCA: Imperatore, muži velkého ducha a srdce šlechetného, pojdte za mnou, pojdte se mnou, důvěřujte mi! Přes staletí podává nám ruce jiné, statečné plémě, jež milovalo život a nikoliv smrt, jež toužilo po hrdinství a nesvijelo se v pokoře, pokolení druhů, bratří, předků. Vše, co velikého ve světě, stvořili tito hrdinové, mužové jihu, Římané a synové Římanů, dědicové jazyka Vergiliova. Barbaři je přehlušili, pokořili, vyhnali, a vy, dědic Augustův, netoužíte leč býti barbarem. Není života než na jihu, ne na troskách, nýbrž ve vlasti římské říše. Váš sever jest zlý sen, temná hrůza, která vprýštila do vašich žil z krve matčiny. Vaše blahosklonnost, Imperatore, zve mne vždy znova do vašeho severního města, jež jste svou moudrostí a láskou proměnil v podivnou báchorku: chci, prahnu, slibuji přijíti k vám. Così mne tam láká skoro

nepochopitelně, tož snaha přemluvití vás, abyste národy mladé a učenlivé napojil duchem jihu, nasýtil novou naší věrou, novými našimi nadějemi.

K A R E L IV.: Jste podivný snílek, poeto! Vy, jenž se rád nazýváte starým a unaveným mužem, blouzníte jako jinoch. Neboť čím to než blouzněním, chcete-li živé a kypící národy proměnit v pouhé nevolníky stínů, jimiž oživil vaši hlavu pohanský básník?

P E T R A R C A: Ach, nejsou to stíny, nejsou to preludy. Jistota, že život a nikoliv smrt, statečný čin a ne zkroušená modlitba zasluhují veškeré naší lásky, přibližuje nám ony dávné předky, z vojska Aeneova a Turnova, z pastýřského zástupu Euryalova a Menalcova. Nepodávají nám pouze ruce, nemluví pouze naší řečí, nýbrž jsou to bratři, přátelé. Což nevíte, Imperatore, že všichni, kdož v Itálii a ve Francii jsou mladí, kdož se zrodili, aby se dožili vašich moudrých a hrdinských činů vladařských, cítí stejně se mnou? Dnes nejsem již sám. Má pýcha stává se pýchou radosti. Nová mládež hází kotvy na břehy Latia, chystá se dobýti Říma. Vše hučí její písní, všude kolotají její naděje. Jen vladaře posud nemáme.

K A R E L IV. (s ironií): A co váš tribun, váš Achilles, váš Říman?

P E T R A R C A: Vystoupil pouze, aby získal V á š Majestát pro naše snahy.

K A R E L IV.: Dobrodruhové sotva dovedou mne získati, spíše již poetové.

P E T R A R C A (vzrušeně): Imperatore, buďte naším, buďte opravdu římským císařem! Nechť zazpívá ve vašich žilách otcovská krev, nechť se v čin promění vaše avignonské sny. Váš obdivovatel, váš sluha, váš rab úpí u vašich nohou . . . úpí ne za sebe, nýbrž za tisíce utajených a za

statisíce nezrozených. Buďte jarem, buďte jihem, buďte životem! Jsou-li ve vzácné rudě Vašeho Majestátu šlaky, jež vás sama tíží, žár nové mladosti roztaví je a zářivé a sluneční zlato vašeho neporušeného císařství zardí se vznešenou září! Jest již noc, a nevidíte mé úpěnlivé tváře . . . ó byste viděl! Touha a naděje, něha a pokora touží z ní k vám. Vám se zdá, že jest jeseň, a že svět sestaral. Jest to však klam: blíží se jaro, a vy, právě vy, máte odemknout jeho květinovou bránu, aby se vesna nové mladosti přivalila podobna prudké horské bystřině . . .

K A R E L IV.: Nevím, zda svět sestaral. Víím, že sestaral jsem já, a že slova padesátiletého znějí mně, o tolik mladšímu jako výskot dítěte. Uprostřed našich lesů za noční samoty na modlitbách, kdy jiskří se tabulkami oken studené hvězdy, stárne se příliš rychle. Ale duše vychovává se tam k statečnosti. Bojím se, že snad i k pýše, nedůstojné pravého křesťana.

P E T R A R C A: Křesťana, jenž žije spravedlivě, aby marně umřel. Imperatora, který touží po ctnostech poustevníkových.

K A R E L IV.: Ano, jest to pokora, která se stává skoro pýchou. Zatoužil jsem provésti neproveditelné, vynésti své lidství k nadlidskému.

P E T R A R C A (s bolestnou ironií): Ve prospěch barbarů . . .

K A R E L IV.: Snad jsou moji krajané posud barbary. Nebudou jimi bohdá více. Nebudou míti asi krásu, již bylo opojeno moje mládí v Avignoně, ani hrdinství, jež vaše nadšení vyčetlo z Vergilia. Budou míti krásu jinou, hrdinství jiné. A oni, doufám, hledí také novému dni vsťříc!

P E T R A R C A: Aby se přivalili, sesílení a zmohutnělí, barbarsky k našemu jihu, aby poplenili naše sny a zdrželi provedení našich nadějí. Což necítíte, Imperatore, že popouzíte krev

své matky proti krvi otecké? Že dělíte říši svou ve dvě?
Že připravujete vpád barbarů do Itálie?

KAREL IV.: Přiznám se vám, rozhorlený poeto, že jsem v přísných nocích své samoty pomyslíl na tyto důsledky. Ale vychoval-li jsem k novým bojům křesťanské rytíře, do-
byl jsem si na to práva tím, že jsem zároveň potlačoval
všecku pýchu, všechnu samolibost, všechno vzpurné člo-
věčenství.

PETRARCA: Řekněte: všechna hrdinská hnutí své bytosti, vzne-
šený Imperatore. A což jste si neřekl nikdy, Auguste
a Traiane v jediné osobě, že chystáte boj a vzpouru vy,
jenž milujete a ctíte nás? Není vám líto obětí této podivné
a přece nevyhnutelné budoucí války?

KAREL IV.: Modlím se k Bohu, aby válka nestála příliš obětí!

PETRARCA: Nezbude mně, než prositi Prozřetelnost, aby vaši
barbaři nezvítězili. Abych nepřestal věřit, že jsem nežil
nadarmo, že mne můj Vergilius nezklamal. Ale jak sviští
listí, a jak studený jest víchř . . . jako tam u vás na severu.

KAREL IV.: Váš hlas se třese jako vaše údy. A vaši úzkost sly-
ším i z písně fontánu. Jest čas, abyste ve svém Vergiliově
hledal zas nápoj opojení.

PETRARCA: Bojím se, že otevru jej tam, kde mezi verši rostou
květiny zapomenutí.

Oba odcházejí mlčky.

O B S A H

Stránka

Kalendarium	5, 7, 9, 11
Václav Špála, Kresby: Zima, Jaro, Léto, Podzim	4, 6, 8, 10
Stanislav Karel Neumann, Dub	13
Stanislav Hanuš, Shledání	16
Otokar Fischer, Na pomezí	19
Karel Čapek, Ve věku mladého života	21
Otakar Theer, Zázraku života!	24
Josef Kodíček, Ode dne proměny	26
Arne Novák, Příklad jižního jara	29
Stanislav Karel Neumann, Střevlíci	36
Josef Čapek, Tři prósy	39
Jan z Wojkowicz, Hudba sfér	43
Vlastislav Hofman, Duch přeměny v umění výtvarném	49
Stanislav Hanuš, Poledne v říjnu	57
Otakar Theer, Vzpomínka na mrtvou	59
Otokar Fischer, Noc	61
Stanislav Karel Neumann, Cirkus	64
Václav Štěpán, Včerejšek a dnešek hudební formy	68
Stanislav Hanuš, Půlnoc	75
Otokar Fischer, Z hlubin	77
Otakar Theer, Na kříži	79

Almanach

na rok 1914

byl vytištěn v září roku 1913

Grafií,

Dělnickou knihtiskárnou v Praze.

Kresby

Václava Špály.

Úprava

V. H. Brunnera.